

12 VYZNAMENÁNÍ VĚDECKÁ A JINÁ

Profesor Wichterle si na diplomy, vyznamenání a vědecké pocty rozhodně nepotrpěl. O to více jich však sesbíral. Nebyl by to však on, kdyby se i pro ně nepokusil nalézt praktické uplatnění. Plakety, které obdržel k různým vyznamenáním, často přinesl do ÚMCH se slovy: „Tak jsem zase přinesl nějaké to prkýnko...někam to uložte, třeba se to bude někdy k něčemu hodit...“.

- 1966** Státní cena II. stupně – s kolektivem – za zavedení výroby kaprolaktamu
- 1966** Řád práce
- 1967** Státní cena K. Gottwalda (s Dr. Limem) za objev hydrofilního gelu
- 1971** Plaketa J. Heyrovského od zanikajícího Českého svazu vědeckých pracovníků
- 1976** Čestné členství American Chemical Society
Dr. h. c. Polytechnic University New York, USA
DrSc. University of Illinois, USA
Dr. h. c. a RNDr. UK Praha
Dr. h. c. VŠCHT
- 1978** Zlatá Jawal Medal (Japonsko)
- 1983** Zlatá plaketa J. Heyrovského
titul Zasloužilý vynálezce
- 1987** H. F. Mark medaile (Rakousko)
- 1988** Medaile za spojení vědy s praxí
- 1989** Medaile za zásluhy o vědu a lidstvo
- 1991** Řád T. G. M. II. stupně
- 1993** Čestné občanství města Prostějov za zásluhy o spojení vědy s praxí
- 1994** Člen Society of Chemical Industry, London

...a četná další ocenění z celého světa

Otto Wichterle nebyl jen vědcem, ale významným způsobem zasáhl i do politického dění v Československu, které se několikrát hluboce dotklo i jeho života a vědecké kariéry. Principy svobodného vědeckého bádání a demokracie ve společnosti pro něj stály na týchž základech a chápal je tedy jako neoddělitelné. Jeho různá veřejná angažmá se nesou v duchu tohoto zdánlivě samozřejmého kréda a i jako veřejný intelektuál se řídil svou myslí přírodovědce. Zvláště v období po roce 1968 se toto přesvědčení ukázalo být neslučitelné s vládnoucím režimem..

Již jako student na Vysoké škole chemického inženýrství ČVUT Otto Wichterle působil veřejně jako člen a předseda zdejšího spolku posluchačů (SPICH).

V den smrti Jana Opletala, 11. září 1939, vyzval studenty této školy, aby vyšli do ulic. Za německé okupace, kdy působil v Baťových závodech ve Zlíně, jej po čtyři měsíce v roce 1942 věznilo a vyslýchalo zlínské gestapo.

Od dubna 1952 vyzýval k veřejným diskusím o roli vědce v současné společnosti. Stal se proto v březnu 1968 předsedou přípravného výboru Svazu vědeckých pracovníků a po jeho ustavení v únoru 1969 jeho předsedou (do února 1971). Velkou pozornost tehdy věnoval přípravě nového, demokratického zákona o akademii věd. V politickém životě obhajoval zdravý rozum, lidskou slušnost a toleranci, snažil se působit proti zneužívání moci. Byl i členem přípravného výboru Společnosti pro lidská práva, která se ustavila v květnu 1968.

Zejména díky rozhlasovým vystoupením se stal veřejně známou osobností.

Z jeho diskusí s dalšími špičkovými vědci vznikl ve spolupráci se spisovatelem Ludvíkem Vaculíkem v červnu 1968 politický manifest 2000 slov, který pobouřil sovětské a konzervativní československé komunisty. V červenci 1968 se stal poslancem nově vznikající České národní rady a v lednu 1969 členem Sněmovny národů nově vzniklého Federálního shromáždění; obě funkce vykonával do listopadu 1969 a jako jediný odmítl přijmout za jejich výkon plat. 20. března 1969 usvědčil ve své interpelaci normalizačního ministra vnitra Josefa Grössera ze lži, později protestoval proti obnovování cenzury, proti anulování parlamentních dokumentů z roku 1968 a proti prodlužování poslaneckých mandátů bez řádných voleb.

V 70. a 80. letech byl normalizačním režimem odstraněn ze všech politických i odborných funkcí. Po pádu komunistického režimu se stal v červnu 1990 předsedou Československé akademie věd a pro jeho vědecké zásluhy i vysoký mravní kredit se mu dostalo všeobecného uznání.

"Pěstovat vědu je nesmírně vzrušující a zábavné. Člověk se cítí absolutně svobodný."

[Otto Wichterle]

14 OTTO WICHTERLE A ČESKÁ SPOLEČNOST II.

V 70. a 80. letech byl normalizačním režimem odstraněn ze všech politických i odborných funkcí. Po pádu komunistického režimu se stal v červnu 1990 předsedou Československé akademie věd a pro jeho vědecké zásluhy i vysoký mravní kredit se mu dostalo všeobecného uznání.

Profesor Aubrey D. Jenkins z University of Sussex o něm napsal:

„Vzdáváme hold profesoru Wichterlovi jako skvělému příkladu vědce a gentlemana. Bez lidí jako on by dnes Česká republika nebyla svobodnou zemí a neměla by tak znamenitou pověst ve vědě a výzkumu, zejména v oblasti makromolekulární chemie.“

Již v době Wichterleho předsednictví výrazně sílil tlak na omezení či dokonce úplnou likvidaci Akademie věd, často s poukazem na to, že se jedná o typickou „bolševickou“ instituci bezúčelně pohlcující veřejné zdroje. Byl to mezi jinými především Wichterle, kdo politikům i široké veřejnosti neúnavně vysvětloval, že aplikovaný výzkum, byť jsou jeho výsledky snadno a rychle převoditelné na ekonomický zisk, není možný bez kvalitního výzkumu základního, který se má odehrávat právě na nezávislé a chráněné půdě Akademie věd. Ač věda a technika změnila za posledních několik století svět, ve kterém žijeme, a to v mnoha ohledech k lepšímu, hlasů, vysvětlujících nutnost existence vědeckého výzkumu v co nejširší škále oborů bylo třeba vždy, i dnes.

Profesor Wichterle je důkazem toho, že „vědec“ rozhodně není nesamostatným „přerostlým dítětem“ hrajícím si s nepochopitelnými aparáty, který se zabývá problémy zcela odtažitými od světa „tam venku“, za zdmi vědeckých institucí. Sám sebe označoval jako „přesvědčeného baťovce“ a skutečně byl člověkem mimořádně podnikavým i za okolností této vlastnosti mimořádně špatně nakloněných. Své objevy na poli vědeckém dokázal přetavit na prakticky využitelné vynálezy. Avšak bez onoho hravého, kreativního aspektu vědecké práce by ani Otto Wichterle nebyl schopen docílit těch nejvyšších vědeckých met. Velké vynálezy totiž často přicházejí na svět nikoliv na společenskou objednávku, ale ve svých počátcích právě šťastnou náhodou, výjimečným nápadem, kreativním přístupem či spíše jejich kombinací.